Visita-taller
Cicle
superior
Primària

“Els tramvies de Gràcia”
Guió per al docent

Ajuntament de Barcelona - Arxiu Municipal de Barcelona
Arxiu Municipal del Districte de Gràcia
barcelona.cat/arxiumunicipal
www.facebook.com/bcnarxiumunicipal
https://twitter.com/BCN_arxiu

Fotografies

Plaça de F. de Lesseps - Barcelona. 1900-1930. B. i P. AMDG
Final de trajecte, canviant el tròlei. 1931. Juli Llacuna. AMDG

Ajuntament de Barcelona

Guió didàctic de la visita-taller per a cicle superior de primària

“Els tramvies de Gràcia”

Ajuntament de Barcelona

Presentació

Us proposem una visita-taller amb la finalitat de donar a conèixer l'Arxiu Municipal del Districte de Gràcia a l'alumnat de cicle superior d'educació primària. La combinació de visita-taller dona l'oportunitat de descobrir l'Arxiu a la vegada que es fa una activitat de recerca documental.

La primera part de l'activitat serà la visita al centre d'arxiu on es mostrarà a l'alumnat el recorregut que fa un document d'ençà que arriba a l'Arxiu fins que el consulten els usuaris. La segona part se centrarà en el taller de recerca a través del qual es reflexionarà i investigarà a partir de diferents tipus de documents, la implementació i l'evolució dels tramvies a l'antiga Vila de Gràcia.

A través d'aquesta activitat, l'alumnat podrà conèixer, de primera mà, tant la funció de l'Arxiu com la feina dels arxivers i arxiveres i comprendre el valor dels documents com a testimoni patrimonial del passat i eina de gestió per a l'Administració municipal. Al mateix temps, tindrà l'oportunitat d'endinsar-se en el context de l'antiga Vila de Gràcia, en un gran moment de creixement produït per la Revolució Industrial al tombant dels segles XIX i XX.

1. Objectius didàctics

- Conèixer les funcions de l'Arxiu Municipal del Districte de Gràcia.
- Conèixer els tipus diferents de documents que es guarden en aquest arxiu.
- Analitzar els diversos suports d'escriptura utilitzats al llarg de la història.
- Relacionar les diverses dependències amb la funció que s'hi desenvolupa.
- Reflexionar sobre la importància de l'Arxiu a l'hora de conservar els documents, font de coneixement de la història i com a eina per preservar els drets dels ciutadans.
- Familiaritzar-se amb els criteris de classificació dels documents.
- Comprendre els canvis que va patir el municipi de Gràcia arran de la Revolució Industrial, especialment aquells que fan referència al transport de viatgers entre la Vila de Gràcia i Barcelona.
- Analitzar documentació diversa per esbrinar la importància del desenvolupament del tramvia a la Vila de Gràcia.
- Establir l'impacte que va tenir el tramvia en la vida social i en l'economia gracienca.
- Descobrir quines tipologies de tramvia hi havia i quins espais de Gràcia ocupava aquesta infraestructura.
- Conèixer un vessant de la vida quotidiana gracienca a través dels bitllets, recorreguts i oficis del tramvia.
- Participar activament en el treball en grup, adoptant una actitud responsable, solidària, cooperativa i dialogant.
- Argumentar les opinions pròpies i contrastar-les amb les dels altres.
- Utilitzar la llengua com a eina per construir coneixement, per comunicar-lo i per compartir-lo amb els altres.

2. Què cal saber abans de fer l'activitat?

Per tal d'aprofitar al màxim la visita-taller proposem que prèviament es treballi a l'aula alguns aspectes com ara:

- Conèixer la ubicació de l'arxiu.
- Tenir alguna noció de què és un arxiu i com funciona.
- Haver parlat prèviament a classe del que són els documents.
- Haver explicat que una part de les accions humanes generen documents i que una part d'aquesta informació va a parar a l'arxiu.
- Conèixer la importància de les fonts documentals com a testimoni del passat.

3. Descripció de l'activitat

La visita-taller de cicle superior de primària està orientada al descobriment de l'Arxiu i del valor social i cultural que representa.

Ens trobarem al porxo situat davant de la biblioteca, on ens presentarem i s'explicarà l'activitat que durem a terme. A continuació ens dirigirem a l'interior per visitar les diverses dependències de l'Arxiu Municipal del Districte de Gràcia. El primer espai que visitarem serà el dels dipòsits documentals que estan situats a la planta -1 de l'edifici. Seguidament ens dirigirem cap a la segona planta, on es troben la resta d'espais de l'arxiu. Visitarem la sala de consulta, la sala de treball i tractament arxivístic i el despatx de direcció. En aquests àmbits parlarem de com es conserven els documents, quins tipus de documents es custodien, per exemple, expedients administratius, cartells, plànols o bé fotografies i es podran manipular diferents suports d'escriptura fets servir al llarg de la història (pergamí, paper, disquets...).

A continuació ens traslladarem a la sala on es farà el taller de recerca. L'alumnat tindrà una sèrie de fotografies i de material didàctic per portar a terme una recerca sobre els tramvies de Gràcia a partir del treball en grup.

Treball en grups

Cada grup investigarà un aspecte diferent relacionat amb els tramvies que circulaven entre la Vila de Gràcia i Barcelona. Concretament es dividirà el grup classe en quatre subgrups i cadascun investigarà els aspectes següents:

Grup A: A través de l'anàlisi de bitllets i dels recorreguts dels tramvies que unien Gràcia i Barcelona, s'identificaran els trajectes i es farà una localització de les línies en un mapa.

Grup B: A través de les fotografies s'establirà una hipòtesi sobre l'evolució dels tramvies i se'n distingiran les diverses tipologies. Per mitjà de la lectura de documents s'establirà quins avantatges tenien els elèctrics sobre els que anaven amb tracció animal i a l'inrevés. També es valorarà la importància que hi hagués via o no n'hi hagués en el cas dels òmnibus.

Grup C: Aquest grup investigarà quin era l'ús social del tramvia, analitzant bitllets segons les classes socials, com veien els usuaris el tramvia i les reivindicacions relacionades amb aquest mitjà de transport.

Grup D: El quart grup investigarà els espais que a la Vila de Gràcia estaven destinats a les infraestructures i necessitats del tramvia, com ara quadres, magatzems i també els oficis que hi estaven relacionats més enllà dels cotxers i els conductors.

4. Continguts i competències de l'activitat

CONTINGUTS	COMPETÈNCIES
• Treball amb fonts d'informació primàries. • Formulació d'hipòtesis • Anàlisi de les fonts. • Elaboració de les conclusions. • Comunicació dels resultats.	*Dimensió del món actual:* Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.
• Explicació dels orígens del tramvia. • Formulació de conclusions argumentades integrant diverses fonts d'informació sobre fets del passat. • Relació de notícies de l'actualitat sobre els tramvies amb fets anteriors. • Justificació dels canvis i continuïtats en l'evolució d'un paisatge. • Identificació en la societat de la primera meitat del segle XX de les situacions d'injustícia i discriminació. • Valoració del patrimoni cultural com a herència del passat.	*Dimensió del món actual:* Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
• Relació dels mitjans de transport dels segles XIX i XX. • Situació, amb precisió, d'elements del territori en un plànol o un mapa.	*Dimensió del món actual:* Interpretar l'espai a partir dels elements del territori i de les seves representacions per situar-s'hi i desplaçar-s'hi.
• Explicació dels canvis produïts al paisatge urbà, relacionant-los amb l'actualitat.	*Dimensió del món actual:* Analitzar paisatges i ecosistemes tenint en compte els factors socials i naturals que els configuren, per valorar les actuacions que els afecten.
• Interpretació del text aplicant diversos recursos expressius.	*Dimensió de comprensió lectora:* Llegir amb fluïdesa per comprendre textos de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i de l'escola en diferents formats.
• Deducció de la major part d'informació no explícita en el text. • Resum del text reorganitzant les idees rellevants, i exposició amb les seves paraules.	*Dimensió de comprensió lectora:* Aplicar estratègies de comprensió per obtenir informació, interpretar i valorar el contingut d'acord amb la tipologia i la complexitat del text i el propòsit de la lectura.

5. Metodologia

És una activitat pensada perquè l'alumnat participi activament en la construcció del seu propi coneixement a partir de l'observació, la manipulació, la classificació, la relació i la interpretació de diferents documents. Emprarem una metodologia basada en el treball cooperatiu i el diàleg. Es tindran presents les necessitats del grup i s'adaptaran els continguts al nivell de coneixements previs copsats per l'educador o educadora durant la introducció de l'activitat.

Es buscarà establir relacions entre l'Arxiu, l'escola i les famílies de l'alumnat per tal de facilitar-li la comprensió i la construcció del coneixement. Ens agradaria que fossin conscients que des que naixem tots generem fonts primàries i que, per tant, hi ha evidències documentals de la nostra existència.

Al final de l'activitat es faran unes conclusions a partir d'una posada en comú per part de tots els grups de recerca amb la intenció que l'alumnat assoleixi una idea general del període de canvi investigat.

6. Conceptes

- L'Arxiu Municipal del Districte de Gràcia
- L'aparició del tramvia entre Barcelona i Gràcia
- Els bitllets
- Les parades
- L'òmnibus
- El tramvia elèctric
- Diferència de classes socials als tramvies
- Caricatures sobre els tramvies
- Infraestructures del tramvia a Gràcia
- Oficis relacionats amb els tramvies

7. Activitats d'aprenentatge

- Introducció per captar preconceptes dels alumnes
- Visita a les diverses dependències de l'Arxiu
- Observació i anàlisi de fonts primàries
- Comparació de dades de diferent tipologia
- Valoració de la relació entre el barri de Gràcia i Barcelona a la primera meitat del segle XX a través d'un mitjà de transport com el tramvia
- Formulació d'hipòtesis
- Valoració de l'impacte i la necessitat del transport de viatgers entre ambdós nuclis
- Formulació de conclusions
- Posada en comú

8. Recursos i materials

- Dossier general de l'Arxiu Municipal de Barcelona
- Guió de l'activitat per al docent
- Quadern de l'alumnat
- Maleta didàctica amb suports d'escriptura
- Selecció de documents de l'Arxiu
- Fotografies
- Dibuixos

9. Fitxa de l'activitat

Nom de l'activitat:

Els tramvies de Gràcia

Horari de les activitats didàctiques: per concretar.

Preu: gratuït.

Durada total: 2 hores.

Cicle educatiu: cicle superior d'educació primària.

Nombre d'alumnes: 25 (aproximadament).

El mestre o mestra haurà d'estar present durant l'activitat per tal d'acompanyar i supervisar el grup.

Inscripcions: a través del telèfon 932 177 183 o del correu electrònic, a amdg@bcn.cat.

Horari d'atenció al públic de l'Arxiu: de dilluns a divendres, de 10.00 a 14.00 hores.

Horari d'atenció telefònica: de dilluns a divendres, de 9.00 a 14.00 hores.

Es necessita demanar cita prèvia per consultar els documents.

10. Consells pràctics

- Procurar ser puntuals.
- Parlar amb veu baixa durant l'activitat perquè hi ha persones consultant documents.
- Manipular els documents amb molta cura perquè no es deteriorin.
- Portar llapis i goma o altres materials per poder escriure.
- L'alumnat compartirà els materials per grup, i en tot moment n'han de ser responsables i tenir-ne cura.
- Animar l'alumnat a participar en totes les activitats de manera activa.
- Es poden portar càmeres fotogràfiques perquè es preveu que hi haurà moments en què l'alumnat podrà fer fotografies.

11. Propostes posteriors

- Situar en un plànol senzill els carrers i les places de les estacions de tramvies consultats.
- Esbrinar quins transports actuals uneixen el barri de Gràcia i la resta de Barcelona.
- Preguntar a familiars si havien pujat o vist alguns dels tramvies que hem analitzat i si recorden com era l'experiència.

12. Per saber-ne més

- CARRERAS, N. *La vila de Gràcia. Origen i formació d'un poble*. Barcelona: Consell Municipal del Districte VIII, Gràcia, 1980.

- CONTEL, J.M.; BABIANO, E. *L'abans de Gràcia. Recull gràfic 1869-1976*. Barcelona: Ed. Efadós, 2013.

- MASIP, A.G. *Els tramvies de Barcelona*. Barcelona: Col·lecció Camí Ral, Ed. Dalmau, 1997.

- Visita el web de l'Arxiu Municipal de Barcelona: barcelona.cat/arxiumunicipal

- Fes-te fan del Facebook i del Twitter de l'Arxiu Municipal de Barcelona:
  www.facebook.com/bcnarxiumunicipal
  https://twitter.com/BCN_arxiu